

'WANNEER JE HET PODIUM OP STAPT, DUIKEN ER VAN ALLE KANTEN HAAIEN OP'

— ELIM CHAN, CHEF-DIRIGENT VAN
HET ANTWERP SYMPHONY ORCHESTRA —

Zowel bokslessen als balletlessen hielpen haar om met haar kleine lichaam een heel orkest te leiden. Maar hoe leerde ze te geloven dat zij weet waar de muziek naartoe moet? Een gesprek met Elim Chan (35), chef-dirigent van het Antwerp Symphony Orchestra.

Door **Maya Toebat**

Stipt op tijd verschijnt Elim Chan op mijn scherm. Ze heeft in haar drukke agenda een klein gaatje gevonden voor ons videogesprek, en geeft best een ontspannen indruk. De dirigent die op het podium intens, serieus en vooral hyperconcentreerd overkomt, blijkt ook een vrouw met een vriendelijke glimlach. Ze is wel goed voorbereid. Of ze de vragen vooraf eens kon doornemen? En of ze nog wat meer context kon krijgen? 'Als ik ergens arriveer, wil ik tonen dat ik iets te bieden heb, dat ik er ben met een reden', zegt ze, en dat is voor haar geen kwestie van pose, maar van kennis en kracht. Het voordeel is dat we meteen de diepte in kunnen gaan: ik wil weten hoe ze zich zo sterk maakt, en toch ook haar zachte kant toelaat. Zij is klaar om daarover te vertellen.

Hebt u altijd geloofd dat u het recht had om op het podium te staan?

— 'We hebben allemaal een engel en een duivel bij ons, denk ik. Het duiveltje, dat me probeert onderuit te halen, neemt nu zo'n twintig procent in, maar dat was erger toen ik pas begon. In een zwaar beroep met veel meer mannen krijg je als vrouw altijd wel ergens kritiek op. Dan begin je zelf ook te denken dat je niet goed genoeg bent. De jongste jaren heb ik bewust geprobeerd om me-

zelf sterker te maken. Boksen helpt bijvoorbeeld, daarmee train ik niet alleen mijn lichaam maar ook mijn geest.'

Hoe slaagt u er dan in om een authentieke vorm van autoriteit te vinden?

— 'Heel belangrijk is een goede voorbereiding voor de repetitie. Ik wil tonen dat ik mijn job perfect uitvoer en dat ik alle vragen zonder twijfel kan beantwoorden. Na de repetitie moeten alle muzikanten immers met een gerust gevoel en de nodige kennis de zaal kunnen verlaten. Beslissingen moet ik met veel zelfvertrouwen maken, want als ik begin te twijfelen, dan verliezen we tijd en wordt het voor mij moeilijker om serieus genomen te worden. Daarom probeer ik keer op keer zonder stress te handelen, opdat de muzikanten er na een tijd op zouden vertrouwen dat ik alles in goede banen leid.'

Vindt je lichaam daar automatisch een taal voor, of moet je ook die eerst aanleren?

— 'Als dirigent moet je uitzoeken wat werkt voor je lichaam en hoe je ermee kunt communiceren. Het hielp voor mij dat ik daarmee al bezig was als kind in de balletles. Toch had ook ik niet meteen de juiste bewegingen beet.'

'In het begin kopieerde ik alles wat mijn leerkracht deed, maar dat leidde tot een spanning in mijn schouders. Ik besepte dat zijn bewegingen natuurlijk niet pasten bij mijn lichaam als kleine vrouw. Toen ben ik begonnen te zoeken naar hoe ik hetzelfde effect kon bereiken zonder mezelf pijn te doen. En ik leer nog steeds bij. Een cliché onder dirigenten is *less is more*. In plaats van me druk te maken, wil ik leren om de muzikanten zelf naar me toe te laten komen.'

'Ook daarvoor helpt het boksen. Het is een manier om mijn onderlichaam sterker te maken, maar bij boksen is het ook belangrijk dat je een open houding aanneemt en je lichaam ontspannen laat bewegen. Precies wat ik als dirigent moet doen. Een open focus is nodig om het hele orkest in me op te nemen, en ik merk dat ik vaak een sterker geluid bereik als ik alles loslaat.'

Durft u zichzelf ook kwetsbaar op te stellen tegenover de muzikanten?

— 'Minder. Als dirigent geef ik niet alleen leiding, ik ben ook de cheerleader, en dus de laatste die mag huilen. Ik heb het gevoel dat ik me sterker moet houden omdat iedereen op me vertrouwt.'

'Ik merk wel dat ik me veiliger voel nu ik al voor het derde jaar in Antwerpen werk. Omdat ik de muzi-

Foto's Vincent Callot

kanten ondertussen goed ken, durf ik het af en toe te tonen als ik het moeilijk heb. Of we houden al eens een langere pauze omdat ik zelf te moe ben. Maar het duurde een tijd om die band op te bouwen met de muzikanten.'

Is het omdat u zich als jonge vrouw harder moet bewijzen, dat u die kwetsbare momenten onderdrukt?

— 'Alle jonge dirigenten moeten door die fase gaan, of je nu een vrouw bent of niet. Wanneer je het podium op stapt, duiken er van alle kanten haaien op. Als je niet voorbereid bent, ga je eraan. Er is geen ruimte voor fouten.'

Ik zou denken dat je hoe dan ook af en toe een fout maakt. Hoe reageert u dan?

— 'Natuurlijk maken we fouten. Wanneer dat voorvalt tijdens een concert, is iedereen in shock en vloek ik stiltes, maar eigenlijk volgt er daarna iets heel speciaals. Plots hebben de toeschouwers en de muzikanten honderd procent aandacht voor de muziek. Na vele repetities speel je soms op automatische piloot, maar als er onverwacht iets mis loopt, is iedereen plots wakker en aanwezig in het moment. Dat maakt de muziek vaak beter.'

MET DE BAGAGE VAN EEN PSYCHOLOOG

Elim Chan herinnert zich nog hoe ze als kind voor het eerst naar een klassiek optreden ging en zwaar onder de indruk was van de dirigente. 'Die vrouw was net een tovenaars. Ze zwaaide met haar stok en er gebeurde iets wonderlijks.' Dat dirigentenstokje kreeg Chan voor het eerst in handen toen ze dertien was. De leerkracht van het schoolkoor waarin ze zong, vroeg haar om het koor te leiden. Chan

wist niet wat ze moest doen, vertelt ze. Toen herinnerde ze zich de Disneyfilm *Fantasia*. Net als Mickey Mouse besloot ze de magische hoed op te zetten en vertrouwen te hebben, in de muziek en vooral in zichzelf: 'Als je weet wat je wilt bereiken, zul je het op een of andere manier voor elkaar krijgen. Je denkt aan de klanken en roept ze op met je handen, je lichaam.'

Toch ging u eerst psychologie studeren. Helpt die bagage wanneer u een nieuwe partituur interpreteert?

— 'De studie leerde me dat iedereen een eigen verhaal te vertellen heeft. Dat heeft zeker beïnvloed hoe ik een muziekstuk interpreteer. Ik wil begrijpen welke plaats het stuk krijgt in het leven van de componist: wat is er gebeurd? Waarom heeft die persoon dit werk geschreven? Ik vind het belangrijk om het verhaal van de componist te respecteren. Als een soort medium transformeer ik zijn of haar intenties naar de huidige tijd, maar ik probeer niet te veel van mezelf erin te leggen. Vergelijk het met een tekst: ik kan die op mijn manier voordragen, maar de woorden en hun betekenis wil ik niet veranderen.'

Denkt u dat u zich als vrouw makkelijker kunt inleven in de gedachten van de componist? Stopt u meer emoties in uw werk?

— 'Ik ben het er niet mee eens dat vrouwen emotioneler zouden zijn. Een collega en goede vriend van mij is een man en hij weent juist heel makkelijk bij de muziek van Richard Strauss. Ik zie wel een verschil in aanpak, als ik vergelijk met mannelijke collega's. Ik praat meer met de muzikanten, omdat ik hen persoonlijk wil leren kennen. Daardoor valt het me op wanneer iemand zich niet goed voelt.' 'Als vrouw pik ik die signalen sneller op, denk ik. Dat heeft voordelen

maar ook nadelen: als ik te fijngevoelig ben, trek ik me soms dingen aan waaraan ik helemaal niets kan doen. Het is niet altijd mijn fout dat iemand boos kijkt. Misschien heeft die mens zich gewoon overslapen en kwamen zijn kinderen te laat op school.'

U moet veel reizen en komt telkens in nieuwe omgevingen. Hoe weet u wiens feedback u ter harte kunt nemen en wie u beter schuwt?

— 'Ik let er vooral op van wie de feedback komt. Sommige personen geven raad voor hun eigen bestwil. Ik probeer mijn buikgevoel te volgen en alleen feedback aan te nemen van mensen die ook het beste met mij voorhebben. Je moet je team vinden, en in de wereld van dirigenten is dat niet groot. Ik heb misschien twee mensen die ik echt diep vertrouw.'

Kunt u zich dan niet omringen met mensen die u steunen?

— 'Ik ben soms drie, vier weken weg en mijn partner kan niet zomaar mee, want hij heeft zijn eigen job. Dat is gewoon iets wat je moet aanvaarden als dirigent: je bent veel alleen. Bovendien wil ik met heel mijn wezen aanwezig zijn als ik op een nieuwe plek aankom. Ik wil de nieuwe muzikanten leren kennen en de stad ontdekken na de repetities. Natuurlijk houd ik digitaal contact met vrienden en familie, maar het heeft geen zin dat je met je gedachten half ergens anders bent.'

Op 10 en 11 maart dirigeert Chan haar volgende concerten in de Koningin Elizabethzaal in Antwerpen. Programma op antwerpsymphonyorchestra.be

'We hebben allemaal een engel en een duivel bij ons. Het duiveltje, dat me probeert onderuit te halen, neemt nu zo'n twintig procent in, maar dat was erger toen ik pas begon'

WIE IS ELIM CHAN?

Op 32-jarige leeftijd werd Elim Chan de jongste chef-dirigent die het Antwerp Symphony Orchestra ooit kreeg. Ondertussen leidt ze al drie jaar het symfonisch orkest van Vlaanderen met de Koningin Elisabethzaal in Antwerpen als thuisbasis. Daarnaast is ze sinds 2018 een vaste gastdirigent bij het Royal Scottish National Orchestra. Elim Chan groeide op in Hongkong. Na haar jeugd, gevuld met ballet, een kinderkoor, cello en piano, trok ze naar de Verenigde Staten. Aangezien ze een medische opleiding aan het Smith College in Massachusetts. Toch bleef de muziek nooit veraf. Chan zong in het universiteitskoor en werd er al snel assistent-dirigent. Ze besloot over te stappen naar een major in muziek, en na haar bachelor volgden een master en een doctoraat aan de Universiteit van Michigan. In 2014, het laatste jaar van haar doctoraat, won Chan de Donatella Flick Conducting Competition van het London Symphony Orchestra, wat haar een eerste job opleverde als assistent-dirigent voor het orkest.

